

*Dr Marija Salma, redovni profesor
Pravnog fakulteta u Novom Sadu*

IZLUČNA PRAVA U STEČAJU

Sažetak: *U ovom radu autor analizira, na osnovu važećeg domaćeg i uporednog prava, sudske prakse i doktrine pojam i obim izlučnih prava. Konstatuje da su reformisani stečajni postupci, odnosno postupci insolventcije proširili izlučna prava izlučnih poverilaca, tako da se ona odnose ne samo na stvari, već i prava, uključiv stvarna prava, obligaciona prava, kao i autorska prava odn. pronalazačka prava. Pravo na izlučenje ima izlučni poverilac koji dokaže da predmet izlučenja ne spada u stečajnu masu, kao i činjenicu da je u stečajnu masu neosnovano uključena stvar ili pravo koje nije dužnikova imovina. U slučaju otuđenja predmeta izlučenja od strane izlučnog dužnika, izlučni poverilac stupa na mesto prodavca poput zakonske cesije, te ima pravo da umesto njega preuzme cenu, ako je pak ona već ostvarena, na naknadu štete u vidu njene vrednosti iz stečajne mase.*

Ključne reči: *izlučni poverilac, izlučna prava, predmet izlučenja, osnov izlučenja.*

I

Uvodne napomene

Stečaj je postupak namenjen sa jedne strane prestanku pravnog subjektiviteta prezaduženog dužnika, pravnog lica, tj. privrednog društva, a sa druge strane, to je po tradicionalnim pravilima postupak srazmernog namirenja stečajnih poverilaca iz raspoložive imovine stečajnog subjekta. Za namirenje služi imovina dužnika. Ali, ne sva koja se nalaze u njegovom posedu u trenutku otvaranja stečaja. Ako se u stečajnoj masi nalaze tuđe stvari, stvari trećeg lica, to treće lice ima pravo da traži njihovo izlučenje iz stečajne mase. Dakle, nosilac izlučnog prava, izlučni poverilac,

se od ostalih stečajnih poverilaca razlikuje po tome šta se njegova prava na izlučnoj stvari ostvaruju u celini, dok prava ostalih stečajnih poverilaca samo u srazmeri sa raspoloživom imovinom, dakle, delimično. Izuzetak predstavlja reorganizacija, kada se sprovodi postupak moderne insolventcije, po pravilima novog evropskog prava, u kome ne prestaje pravni subjektivitet zbog toga što se usled prinudne uprave i pravnih mera sanacije vrši imovinska konsolidacija stečajnog, odnosno insolventnog dužnika, sve u cilju celovitog namirenja stečajnih poverilaca. Cilj je ovog rada da se bliže odrede osnovne osobine ovog instituta, na osnovu analize domaće i uporedne teorije i sudske prakse.

II Pojam i osobine

Pod *izlučnim pravima* se podrazumevaju prava trećeg lica, izlučnog poverioca, na izdvajanje stvari koje ne pripadaju dužniku. Izlučno pravo se može ostvariti vansudskim ili sudskim putem. Kojim će se putem ostvariti izlučno pravo zavisi od toga da li će stečajni upravnik dozvoliti da se iz stečajne mase izdvoje stvari izlučnog poverioca ili će se tome protiviti.

Izlučni poverilac je lice koje na osnovu svog *stvarnog* ili *ličnog prava* ima pravo da traži da se određena stvar izdvoji iz stečajne mase i da se namiri iz vrednosti te stvari. Navedena stvar ne ulazi u stečajnu masu. Izlučni poverilac nije stečajni poverilac. Ali, ako stečajni dužnik neovlašćeno otuđi stvar u toku stečajnog postupka, izlučni poverilac ima pravo da traži namirenje iznosa koji odgovara tržišnoj vrednosti stvari iz stečajne mase. U tom slučaju izlučni poverilac stiče svojstvo stečajnog poverioca.¹

Izlučna prava se odnose u osnovi, na izdvajanje *stvari* a ne i na potraživanja. Stvari kao *predmet* izlučnog prava, moraju biti individualno određene. Izuzetno to mogu biti i generične stvari, uključiv i novac², pod uslovom da su individualizovane.³ Na novčanom iznosu koji je stečajni poverilac uplatio na svoj tekući račun kod banke u stečajju ne može se steći izlučno pravo jer novac nije izdvojen. Novac bi se smatrao izdvojenim kada bi bio zaključen ugovor o ostavi ili ugovor o sefu.

Procesna literatura se bavila pitanjem, da li se izlučno pravo može konstituisati i na *pravima*, a ne samo na *stvarima*? U novijoj literaturi je

---

¹ V. čl. 50 Zakona o stečajju Srbije, Sl. Glasnik Srbije, br. 104 od 16. 12. 2009.godine.

² Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 3534/2005 od 25. 5 2005. godine.

³ Presuda Vrhovnog suda Srbije, Prev. 452/2003. Od 10. 6 2004. God. – Sudska praksa trgovinskih sudova - časopis za privredno pravo, br. 4/2004. str. 178.

izraženo mišljenje⁴ da se izlučna prava mogu kontituisati i na pravima (obligacionopravnim potraživanjima). U literaturi je prisutno stanovište prema kome predmet izlučenja može biti *tražbina* koju je neovlašćena osoba ustupila stečajnom dužniku. Ako je neovlašćena osoba ustupila potraživanje stečajnom dužniku, ustupanje nije valjano i poverioca se ne tiče. On će i dalje zadržati tako ustupljeno potraživanje prema svom dužniku.⁵ Takođe, ako dužnik *pre* otvaranja stečaja proda tuđu stvar on od kupca potražuje kupovnu cenu. Ovu tražbinu je dužnik dužan cedirati bivšem vlasniku. Predmet izlučenja umesto stvari postaje tražbina.⁶ Po drugom shvatanju izraženom u sudskoj praksi, svojstvo izlučnog poverioca može imati lice koje je steklo *stvarno pravo* na određenoj stvari pa izlučni poverilac može postaviti samo stvarno-pravni a ne i obligaciono-pravni zahtev. Vrhovni sud Srbije je povodom revizije konstatovao da iz sadržine ugovora stranaka o zajedničkoj proizvodnji svinja i junadi proizilazi da tužilac kao poverilac nije stekao stvarno pravo na stoci namenjenoj za tov kao ni na utovljenoj stoci. Ugovorom je bilo predviđeno pravo poverioca da nakon obavljene proizvodnje i plasmana učestvuje u ostvarenoj dobiti, srazmerno učinjenim troškovima. Zbog toga tužilac ne stiče status izlučnog poverioca već deli sudbinu ostalih poverilaca u pogledu namirenja novčanog iznosa.⁷ Slično važi i kada se radi o zahtevu za izlučenje po osnovu ugovora o lizingu. Pravo na izlučenje iz stečajne mase poverilac stiče samo ako je ovim ugovorom stekao vlasništvo na spornoj stvari. Nije dovoljno da je poverilac samo u posedu stvari.⁸ U sporu povodom zahteva tužioca da se iz imovine tuženog izluči i tužiocu preda određena količina zlata konstatovano je da je tužilac zlato dao za obezbeđenje duga, te je tužiočevo pravo obligaciono, a ne stvarno pravo. Čak i pod uslovom da je zlato bilo predato tužiocu kao zalag za dospeli dug, zlato nije moglo postati njegovo vlasništvo. Odbrom čl. 973. ZOO-a je predviđeno da je ništava odredba ugovora o zalozu kojom je predviđeno da će založena stvar preći u svojinu poverioca ako njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti, kao i od-

⁴ Dika Mihailo, Pravne posledice otvaranja stečajnog postupka, Zagreb, 2002. god. str.13. Dika, Zaštita vjerovnika i sanacija dužnika u stečaju, Odvjetnik, 1991/3-4.

⁵ Eraković Andrija, Izlučna i razlučna prava u stečaju, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 24 br.1 iz 2003.god. str. 641.

⁶ Eraković Andrija, Izlučna i razlučna prava u stečaju, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 24 br.1 iz 2003.god. str. 641.

⁷ Presuda Vrhovnog suda Srbije, Prev. 25/97. Bilten sudske prakse privrednih sudova br.4/1997. str.92.

⁸ Rešenje Višeg privrednog suda, Pž. 6136/96 (2) od 15. 11. 1996.g. Sudska praksa privrednih sudova, Bilten br. 1/1997, str. 43.

redba da će u tom slučaju poverilac moći po određenoj ceni prodati založenu stvar ili je zadržati za sebe. Budući da je zlato služilo za obezbeđenje duga tuženog, tužilac nije mogao postati vlasnik zlata po osnovu obezbeđenja duga, pa samim tim nije mogao steći pravo na izlučenje zlata kao svoje stvari.⁹

Stanovište je sudske prakse da ovlašćenje poverioca da u slučaju neizmirenja duga stekne pravo vlasništva na nepokretnosti i da istu može sam prodati radi naplate duga (fiducijarni prenos vlasništva) ne daje pavo na odvojeno namirenje u stečajnom postupku, niti pravo izlučenja nepokretnosti iz stečajne mase.¹⁰

Što se tiče „ličnih prava“ izlučna prava se mogu odnositi na pravo industrijske svojine kao što je pravo na uzrorak, model ili žig. Na njima stečajni dužnik ima faktičku vlast.¹¹

Prema sudskoj praksi obaveza je stečajnog dužnika da stvar preda vlasniku u *zatečenom stanju* u momentu otvaranja stečajnog postupka s tim što vlasnik ima pravo na naknadu štete ukoliko u toku stečaja dođe do oštećenja predmetne stvari.¹²

Za postojanje izlučnog prava je potrebno a) da se *predmet* izlučenja nalazi u *stečajnoj masi*, b) da izlučni *poverilac ima pravni osnov* na kome zasniva svoj zahtev za izlučenje, v) da predmet izdvajanja *ne pripada dužniku*, ne ulazi u imovinu dužnika.

Od ispunjenosti navedenih uslova zavisi osnovanost zahteva. To nisu uslovi dopuštenosti zahteva.¹³

Oko navedenih uslova za postojanje izlučnog prava postoji puna saglasnost u procesnoj teoriji i u sudskoj praksi. Različiti stavovi postoje povodom pitanja da li stvari čije se izlučenje traži *moraju biti zatečene u posedu stečajnog dužnika?*

U jednom delu sudske prakse je izraženo stanovište da je za osnovanost tužbe za izlučenje stvari iz stečajne mase dovoljno da tužilac ima pravo svojine na stvari i da se ona nalazi u stečajnoj masi, pri čemu nema uticaja da li je stečajni dužnik u neposrednoj državini iste.¹⁴

---

⁹ Presuda Vrhovnog suda Srbije, Prev. 67o/98 od 27. Januara 1999.g. Bilten sudske prakse privrednih sudova, br. 2/1999, str. 1o8.

¹⁰ Presuda Višeg privrednog suda u Beogradu Pž. 263/97 od 29. Januara 1997.g. Privrednik, br. 96.

¹¹ *Eraković Andrija*, Izlučna i razlučna prava u stečaju, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 24 br.1 iz 2oo3.god. str. 641.

¹² Presuda Višeg trgovinskog suda Pž. 2114/2oo9. G. Od 10. 09. 2009. G., Bilten sudske prakse trgovinskih sudova, br. 4/2009.

¹³ Presuda Višeg trgovinskog suda, Pž. 9216/2006. Od 14. 12 2006. godine.

¹⁴ Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 3214/2008 od 13. 10 2008. godine.

Postoje i suprotna stanovišta. Ona su prihvećenija. Po njima, stvari koje nisu zatečene u posedu stečajnog dužnika se ne mogu izlučiti iz njegove stečajne mase. Obrazlažući svoju presudu Vrhovni sud Srbije je povodom revizije konstatovao, da bez obzira na činjenicu da su predmetne stvari tuženom bile predate na osnovu pravno valjanog ugovora o uskladištenju tužbeni zahtev za njihovo izlučenje iz stečajne mase se odbija, jer iste nisu bile u posedu tuženog na dan otvaranja stečajnog postupka.¹⁵

III Uporednopravni pristup

Poznato je, da je u evropskoj Uniji na osnovu zajedničke smernice u proteklih nekoliko godina izvršena temeljna reforma stečajnog prava unutar nacionalnih prava. Suština ove reforme je u tome, da se odstupa od klasičnog namirenja poverilaca srazmerno raspoloživoj imovini stečajnog dužnika, dakle delimičnog namirenja, a prihvata se ideja o „sanaciji“ preduzeća, koja se ostvaruje putem precizno uređene simbioze, odn. saradnje prinudnog upravnika i stečajnog odn. sanacionog suda, i reprezentata poverilaca, sa ciljem da se pravnim merama (npr. tužbom radi naplate potraživanja prezaduženog dužnika, zabranom raspolaganja imovinom od momenta otvaranja postupka insolventije, itd.), poboljša imovinsko stanje insolventnog dužnika, da bi poverioci mogli svoja potraživanja namiriti u celini.¹⁶ Naravno, ne na teret prava trećih lica izlučnih poverilaca.

Prema **nemačkom** Zakonu o postupku insolventije¹⁷ najpre se uređuje insolventna masa (analogno stečajnoj masi). Utvrđuje se da je to ona imovinska masa koju dužnik ima u trenutku otvaranja postupka insolventije, odnosno koju stiže u toku tog postupka.¹⁸ Poverioci prema insolventnoj masi su ona lica čija su potraživanja nastala do trenutka otvaranja postupka insolventije. Nemački zakon pored toga uređuje i rang poverilaca koji imaju pravo na odvojeno namirenje. Među njima se nalaze i poverioci koji imaju ugovorno i zakonsko založno pravo, koji samim tim imaju prioritet u namirenju na vrednosti založenih stvari. Sa

---

¹⁵ Presuda Vrhovnog suda Srbije, Prev. 306/2002 od 4. 9 2002. godine. Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije, br.4/2002. str.149.

¹⁶ V. Marija *Salma*, Pobijanje pravnih radnji stečajnog dužnika, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, Izdavački centar Pravnog fakulteta u Novom Sadu, Novi Sad, XLIII, br. 3/2009, str. 99-119.

¹⁷ Insolvenzordnung, (InsO) vom 5. Okt. 1994 (Bundesgesetzblatt I S. 2866, sa poslednjim izmenama Zakona o izmenama od 13. aprila 2007. godine (BGBl. I S. 509).

¹⁸ V. paragraf 35 Insolvenzordnunga SR Nemačke.

njima su izjednačeni poverioci čiju stvar dužnik drži kao tuđu stvar¹⁹ odn. fiducijom rezervisanu stvar kao što je fiducirana stvar. Iz ovog se može zaključiti da u nemačkom pravu izlučna prava imaju lica čije se stvari nalaze u insolventskoj masi. Oni imaju pravo na izlučenje u rangju prioritetnih poverilaca u insolventskom postupku. U nemačkom pravu dosuđena potraživanja odnosno, potraživanja čije je izvršenje započeto do otvaranja postupka insolventcije se imaju prijaviti kod stečajnog odn. sanacionog upravnika.²⁰

U **mađarskom** pravu o izlučnom pravu na stvarima se ne odlučuje u stečajnom odn. likvidacionom postupku već pred sudom opšte nadležnosti.²¹ Tačnije, prema važećem stečajnom zakonu Mađarske, nakon otvaranja stečaja novčana potraživanja se prema stečajnoj masi mogu ostvarivati samo u stečajnom, odn. likvidacionom postupku. Ostala potraživanja, tj. nenovčana potraživanja se mogu ostvarivati na osnovu zahteva ovlašćenog poverioca pred sudovima opšte nadležnosti, odnosno u parničnom postupku. Izlučna novčana potraživanja se ostvaruju u rangju založnih potraživanja u stečajnom postupku.²²

Hrvatski stečajni zakon²³ kao i nemački, najpre reguliše pojam stečajne mase, iz koje se ostavruju izlučna prava. Zakon određuje da stečajna masa obuhvata celokupnu imovinu dužnika u vreme otvaranja stečajnog postupka te imovinu koju on stekne tokom stečajnog postupka.²⁴ Da bi ostvario svoje izlučno pravo izlučni poverilac, treba da dokaže da neki predmet ne spada u stečajnu masu.²⁵ U literaturi se ova odredba tumači tako, da to nisu samo stvari, već i prava, odnosno pokretne stvari, nepokretne stvari, imovinska prava i potraživanja. Ako je predmet čije se izdvajanje moglo tražiti dužnik neovlašćeno otuđio pre otvaranja stečajnog postupka, izlučni poverilac može zahtevati da se na njega prenese pravo na protivčinidbu, ako ona još uvek nije izvršena. On može zahtevati protivčinidbu iz stečajne mase ako se ona još uvek iz te mase može izdvoji-

---

¹⁹ V. paragraf 49-52 Insolvenzordnung SR Nemačke.

²⁰ V. paragraf 85. Insolvenzordnung SR Nemačke.

²¹ V. A csődeljárásról – a felszámolási eljárásról és végelszámolásról szóló 1991. évi XXVII. tv. (Cstv), - Zakon o stečajnom postupku posrtupku prinudne likvidacije i postupku krajnjeg obračuna, sa novelama br. 1 iz 1993.g., br. 2 iz 1997. G., br. 3 iz 2004. godine., i br. 4 iz 2009. g. , par. 38. st.(3).

²² V. *Juhász László, A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve – Priručnik o mađarskom pravu insolventcije*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2008, str. 475. Tako i Vrhovni sud Mađarske, Legfelsőbb Bíróság, Pfk. VI. 31.809/2000/2.

²³ Stečajni zakon Hrvatske, Narodne novine, 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06 i 111/10.

²⁴ V. čl. 67.stav 1. Stečajnog zakona Hrvatske.

²⁵ V. čl. 79. stav 1. Stečajnog zakona Hrvatske.

ti.²⁶ Ako je to nemoguće izvršiti izlučni poverilac može kao stečajni poverilac tražiti naknadu štete.²⁷ Dužnik koji je pre otvaranja stečaja otuđio (prodao) tuđu stvar ima pravo da traži od kupca kupoprodajnu cenu. Ovu tražbinu dužnik je obavezan da cedira na bivšeg vlasnika. U hrvatskoj literaturi se navodi da se u ovom slučaju radi o promeni predmeta izlučenja, tako da umesto stvari predmet izlučenja postaje potraživanje.²⁸ Zahtev se upućuje prema stečajnom dužniku koji se nalazi u posedu predmeta koju čini izlučno potraživanje.²⁹ Takođe, hrvatski Zakon govori i o pravu na vraćanje. Pravo na vraćanje ima prodavac kome nije isplaćena kupoprodajna cena u celini a koja je poslata dužniku iz drugog mesta pre dana otvaranja stečajnog postupka a do dana otvaranja tog postupka nije dospela u određeno mesto odnosno ako do tog dana dužnik nije preuzeo robu. Pravo na vraćanje ima i komisionar za kupovinu robe.³⁰ Ako je dužnik preuzeo samo na čuvanje robu koja je stigla na određeno mesto pre dana otvaranja stečajnog postupka, prodavac nema pravo na vraćanje ali ima pravo da redovnim putem ostvari svoja prava u vezi sa tom robom kao izlučni poverilac.³¹ Ako je predmet čije se izdvajanje moglo tražiti otuđio privremeni stečajni upravnik pre otvaranja stečajnog postupka ili stečajni upravnik nakon toga, izlučni poverilac može, po svom izboru, zahtevati da se na njega prenese pravo na protivčinidbu ako ona još uvek nije izvršena, ili zahtevati protivčinidbu iz stečajne mase, ako se ona još uvek iz te mase može izdvojiti ili tražiti naknadu pretrpljene štete kao poverilac stečajne mase.³²

Radi utvrđivanja tražbine izlučni poverioci su dužni da obaveste stečajnog upravnika o svom izlučnom pravu, pravnoj osnovi izlučnog prava i označiti predmet na koji se odnosi njihovo izlučno pravo, odnosno obavestiti o pravima povodom neovlašćenog otuđenja stvari od strane dužnika.³³

Zakon o stečaju Republike **Makedonije**³⁴ određuje (1) pojam izlučnih poverilaca, utvrđujući da lice koje po osnovu svog stvarnog ili ličnog

²⁶ V. čl. 80. stav 1. Stečajnog zakona Hrvatske.

²⁷ V. Čl. 80. stav 2. Stečajnog zakona Hrvatske.

²⁸ V. Eraković, Izlučna i razlučna prava u stečaju, Zbornik Pravnoig fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 24. br. 1, Rijeka, 2003, str. 641.

²⁹ V. Eraković, Izlučna i razlučna prava u stečaju, Zbornik Pravnoig fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 24. br. 1, Rijeka, 2003, str. 642.

³⁰ V. čl. 79 st. 3 i 4 Stečajnog Zakona Hrvatske.

³¹ V. čl. 79. st.5. Stečajnog Zakona Hrvatske.

³² V. Čl 80. st. 3. Stečajnog Zakona Hrvatske.

³³ V. Čl.173. st. 4. Stečajnog Zakona Hrvatske.

³⁴ Zakon za stečaj Makedonije, Služben vesnik na Republika Makedonija, br. 34 od 22. III 2006.god.

prava može da dokaže da neki predmet ne spada u stečajnu masu nije stečajni poverilac. Njegovo pravo na izlučenje predmeta utvrdiće se u skladu sa pravilima koja važe za ostvarivanje tih prava izvan pravila stečajnog postupka. Prema Zakonu, (2) pravo na izlučenje se odnosi i na deonice, na hartije od vrednosti, akcije kao i na druga finansijska prava. Po stavu (3) ako je pravo izlučnog poverioca upisano u javne knjige, stečajni dužnik mora da dokaže da predmet na koga se to pravo odnosi spada u stečajnu masu. Po stavu (4), prodavac kome kupovna cena nije isplaćena u celini, može da traži da mu se vrati stvar koja mu je isporučena od strane dužnika pre dana otvaranja stečajnog postupka, ako do dana otvaranja tog postupka ne pristigne na određeno mesto, odnosno ako je do tog dana dužnik ne preuzme (pravo na povraćaj). Po stavu (5) pravo na povraćaj ima i komisionar za kupovinu robe.³⁵ Ako je dužnik preuzeo stvar koja je stigla na određeno mesto samo na čuvanje dan pre otvaranja stečajnog postupka, prodavac ima pravo na povraćaj iste, ali ima i pravo da redovnim putem ostvari svoje pravo u vezi sa tom stvari kao izlučni poverilac.³⁶ Ako pre otvaranja stečajnog postupka dužnik neovlašćeno otuđi predmet čije izlučenje se može tražiti, izlučni poverilac može da traži da mu se prenese pravo na protivčinidbu ako ona još nije izvršena. On može da traži protivčinidbu iz stečajne mase ako se još uvek može iz nje izdvojiti. Poverilac može da traži i naknadu štete koju je pretrpeo zbog neovlašćenog otuđenja stvari. Naknadu može da traži kako stečajni poverilac, ako je otuđenje izvršio dužnik pre otvaranja stečajnog postupka a kao poverilac stečajne mase ako je otuđenje izvršio privremeni stečajni upravnik po otvaranju stečajnog postupka, odnosno, stečajni upravnik po otvaranju stečajnog postupka. Ako se ne ispune navedeni uslovi, izlučni poverilac može kao stečajni poverilac da traži naknadu pretrpljene štete ako je predmet neovlašćeno otuđen pre otvaranja stečajnog postupka. Iz ovih odredaba proističe da i u makedonskom pravu izlučni poverilac na osnovu svog stvarnog ili ličnog prava, odnosno prava na hartijama od vrednosti može dokazati da neka stvar ne spada u stečajnu masu, te ta prava može ostvariti ne kao stečajni poverilac, već izvan stečajnog postupka, kao izlučni poverilac. Na taj način on ostvaruje pravo na celovito a ne na delimično namirenje.

Zakonom o stečajnom postupku **Bosne i Hercegovine**³⁷ je regulisano kako pitanje izlučivanja stvari poverilaca, tako i pitanje uređenja na-

---

³⁵ V. čl. 125. Zakona za stečaj Makedonije.

³⁶ V. Čl. 125. st. 6. Zakona za stečaj Makedonije.

³⁷ Zakon o stečajnom postupku Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije BiH 31. 12 2005. god.

knade za izlučna prava.³⁸ Izlučni poverilac je lice koje ima pravo na izdvojanje stvari koja ne pripada stečajnom dužniku. On nije stečajni poverilac. Njegovo pravo na izlučenje predmeta se reguliše posebnim zakonom. Zakon o stečajnom postupku predviđa da se pravo na izlučivanje ne može ostvariti u prethodnom postupku. Nakon otvaranja stečajnog postupka pravo na izlučenje se može ostvariti najranije nakon izveštajnog ročišta. Ako je predmet izlučenja neophodan za nastavak poslovanja stečajnog dužnika, stečajni upravnik može zahtev za izlučenje odgoditi za period do 90 dana počev od izveštajnog ročišta. Ako se pokaže dalja potreba za predmetom izlučenja radi nastavka poslovanja potrebno je da ovo potvrdi stečajni sudija. Za period do izveštajnog ročišta izlučnom poveriocu pripada samo pravo potraživanja zbog prekomerne istrošenosti predmeta izlučenja. Nakon izveštajnog ročišta izlučnom poveriocu pripada pravo na naknadu zbog korišćenja tog predmeta. Izlučni poverilac ima pravo da bude u potpunosti namiren za sve gubitke vrednosti stvari za koju je vezano izlučno pravo nakon izveštajnog ročišta. Ako stečajni upravnik nije u mogućnosti da zaštiti vrednost te stvari kroz isplate izlučnom poveriocu, onda izlučni poverilac ima pravo da izluči tu stvar nakon što stečajnom upravniku da rok od osam dana. Rešenja zakona koja se odnose na neovlašćenu prodaju predmeta čije se izlučenje traži pre otvaranja stečajnog postupka su slična ranije navedenim rešenjima susednih država.³⁹

Na osnovu ovog kratkog uporednopravnog prikaza normativnih rešenja izlučnog prava izlučnih poverilaca u stečajnom, ondosno insolventskom postupku, može se konstatovati, da između rešenja nacionalnih stečajnih zakona postoji *visok stepen konvergencije*, podudarnosti. Ovo je sasvim razumnjivo, obzirom na prirodu izlučnog prava: Nastoji se izlučnom poveriocu dopustiti izdvajanje njegove stvari iz stečajne mase, budući da se ne radi o imovini stečajnog dužnika, pa samim tim ona ne može poslužiti za srazmerno ili potpuno namirenje stečajnih poverilaca. Tuđa stvar se može naći u stečajnoj masi slučajno ili svesno. *Svesno* npr. ako se tuđa stvar nalazi u posedu stečajnog dužnika zbog toga što se ona nalazi kod njega po osnovu običnog depozita, radi čuvanja. Ali, stečajni dužnik može i *fraudolozno* postupiti sa tuđim stvarima koje se nalaze kod njega u posedu, te može pre otvaranja stečaja otuđiti stvar. U tom slučaju uporedno pravna rešenja s razlogom prediđaju ostvarivanje izlučnog prava putem *prenosa prodajne cene na izlučnog poverioca (zakonska cesija)*. Otuda se, pored *stvarnog prava*, kao osnov

³⁸ V. čl. 37. Zakona o stečajnom postupku Bosne i Hercegovine.

³⁹ V. Čl. 37 Zakona o stečajnom postupku BiH.

izlučenja može pojaviti i *obligaciono pravo*. Prema pravu Makedonije s razlogom se pojavljuje izlučno pravo u vidu prava izlučnog poverioca povodom potraživanja iz *hartije od vrednosti na ime* ili drugih vrednosnih papira, kao što su *deonice*. Pod *ličnim pravima* se prema uporednoj literaturi, podrazumevaju imovinska komponenta *autorskih* prava i pronalazačkih prava. Interesantno je rešenje Zakona BiH koje predviđa da se pravo na izlučenje ne može ostvariti u prethodnom postupku već najranije nakon izveštajnog ročišta. Takođe je regulisano pitanje kako će se postupiti u slučaju kada je predmet izlučenja neophodan za nastavak poslovanja stečajnog dužnika. Tek ako stečajni upravnik nije u mogućnosti da zaštiti vrednost stvari kroz isplate izlučnom poveriocu za korišćenje njegove stvari on može da traži izlučenje stvari. U nemačkom i mađarskom pravu izlučna prava izlučnih poverilaca se razumeju kao prava *na odvojeno, prioriteto i celovito namirenje* iz stečajne mase. Po pravilu na predmetu izlučnog prava. Međutim, ako to iz bilo kog pravnog razloga nije moguće, onda iz vrednosti stvari. Uporedno pravno iskustvo pokazuje, da inkorporacija tuđe stvari ili prava u stečajnu masu može da nastane usled grške stečajnog upravnika. Ako se dokaže njegova nesavesnost, svakako se osnovano postavlja pitanje i njegove odgovornosti za štetu prema izlučnom poveriocu. Naravno, uporedno pravna rešenja ukazuju na jasno odvajanje izlučnih od razlučnih prava, budući da potonja više pripadaju stečajnom postupku, te se odnose na proriteto odn. izdono namirenje, pre svega onih stečajnih poverilaca koji imaju založno pravo na nekom delu imovine stečajnog dužnika.

U uporedno pravnoj analizi se nismo bavili izlučnim pravima državnih organa u pogledu javne svojine, što predstavnja pažnje vrednu analizu, ali će o tome biti reč u posebnoj, tom problemu, posvećenoj raspravi.

IV

Ostvarivanje izlučnog prava poverioca – prijavljivanje potraživanja po pravilima pozitivnog prava

Prema **Zakonu** o stečaju RS izlučni poverioci mogu svoje potraživanje ostvarivati u svim *sudskim* i drugim postupcima.⁴⁰ U tome se između ostalog, izlučna prava razlikuju od razlučnih prava, pošto se potonja ostvaruju u stečajnom postupku. Ovlašćenici razlučnih prava su proriteto stečajni poverioci, zato što su pre otvaranja stečaja zasnovali založno pravo na imovini (pokretnoj ili nepokretnoj) dužnika. Sa ovalšće-

---

⁴⁰ V. čl.80. stav 3. Zakona o stečaju Srbije.

nicima izlučnih prava imaju upravo tu zajedničku nit, koja se ogleda u pravu na odvojeno i celovito namirenje, ali se imaoci razlučnih prava razlikuju od imalaca izlučnih prava upravo u pogledu postupka, budući da nosioci izlučnih prava mogu svoja prava ostvariti izvan stečajnog postupka, npr. u parničnom postupku, u postupku prinudnog izvršenja i dr. Dok stečajni poverioci svoja potraživanja prema stečajnom dužniku mogu ostvariti isključivo u stečajnom postupku, što važi i za ovlašćenika razlučnog prava, dotle, prema odredbama važećeg domaćeg Zakona o stečaju, kako je već napomenuto, izlučni poverioci mogu svoje potraživanje ostvarivati u svim sudskim i drugim postupcima. Ipak, izlučni poverioci mogu svoja izlučna prava zatražiti i u stečajnom postupku.⁴¹ Zakon RS polazi, kao i ranije analizirani pravni sistemi u materijalnom pravnom aspektu, od stečajne mase, određujući da je stečajna masa celokupna imovina stečajnog dužnika. Istina, zakon tome dodaje ne samo imovinu u zemlji već i u inostranstvu. Obe se naravno određuju na dan otvaranja stečajnog postupka, kao i imovina koju stečajni dužnik stekne tokom stečajnog postupka.⁴² Radi se dakle, o celokupnoj imovini, o stvarnim pravima i potraživanjima, tj. obilgacionim pravima stečajnog dužnika. Takođe, zakon RS govori o imovini dužnika, određujući na taj način, da prava i stvari trećih ne spadaju u stečajnu masu. To potvrđuje i posebna odredba o izlučnim pravima trećih lica, upisanim na teret imovine stečajnog dužnika, u zemljišnu ili drugu javnu knjigu ili registar. Tada teret dokazivanja da postoji takvo pravo trećeg, te da stavr ne spada u stečajnu masu, leži na stečajnom dužniku.⁴³ Zakon RS takođe propisuje pravo izlučnog poverioca na prenos potraživanja prodajne cene, ako je stečajni dužnik pre otvaranja stečaja neovlašćeno otuđio stvar izlučnog poverioca, ako protivčinidba još nije isplaćena, a ako jeste, izlučni poverilac ima pravo na naknadu štete.⁴⁴

Upravljaajući imovinom i pravima stečajni upravnik je dužan da sastavi listu svih poverilaca za koje je saznao iz poslovnih knjiga i ostale dokumentacije stečajnog dužnika. U listu poverilaca se posebno evidentiraju razlučni i izlučni poverioci i zaposleni kod stečajnog dužnika za iznose neisplaćenih zarada.⁴⁵

Izlučni poverilac podnosi *zahtev* da mu se iz stečaja izluči stvar koja ne ulazi u stečajnu masu.⁴⁶ Stečajni upravnik je dužan da se o svakom pri-

⁴¹ V. čl. 112. St.1, 2. Zakona o stečaju RS.

⁴² V. čl. 101 st. 1 Zakona o stečaju RS.

⁴³ V. čl 102 st. 1. Zakona o stečaju RS.

⁴⁴ V. čl. 102. st. 2. Zakona o stečaju RS.

⁴⁵ V. čl. 107. St.1i 2. Zakona o stečaju RS.

⁴⁶ V. čl. 112. st.1. Zakona o stečaju RS.

javljenom potraživanju izjasni *da li ga priznaje* ili osporava u roku od 20 dana.⁴⁷ Odgovor na postavljeno pitanje zavisi od toga da li je u momentu izjašnjavanja stečajnog upravnika o zahtevu izlučnog poverioca utvrđeno da je stvar čije se izlučenje traži prešla u svojinu poverioca. Ako stečajni upravnik *odbije da izluči stvar* iz stečajne mase, protiv te odluke poverilac ima pravo na *primedbu stečajnom sudiji* u roku od pet dana od prijema obaveštenja od stečajnog upravnika.⁴⁸ Ako stečajni sudija takođe ospori pravo na izlučenje stvari, poverilac svoje pravo može ostvarivati u *drugim sudskim postupcima*.⁴⁹ Ako izlučni poverilac *ne podnese zahtev* za izlučenje *do momenta prodaje* imovine koja je predmet zahteva, izlučni poverilac svoja prava može ostvarivati *samo u drugim postupcima*, u skladu sa zakonom.⁵⁰

Prema stanovištu **sudske prakse**, aktivnu legitimaciju za podnošenje zahteva za izlučenje stvari imaju *izlučni poverioci*, a ne stečajni dužnik.⁵¹ Stečajni poverilac izlučno pravo dokazuje *izvodom iz katastra* nepokretnosti u kome je upisano pravo svojine. Na stečajnom dužniku je obaveza dokazivanja da izlučni poverilac nema izlučno pravo na nepokretnostima stečajnog dužnika.⁵² Tako naslednik čija je imovina nacionalizovana nije izlučni poverilac u pogledu dela imovine stečajnog dužnika jer u vreme podnošenja izlučnog zahteva nije postojao zakonski osnov za potraživanje oduzete imovine.⁵³

Kada je reč o *posledicama otvaranja stečajnog* postupka na pravne poslove, Zakon predviđa da kod *finansijskog lizinga* davalac lizinga podnosi zahtev da mu se iz stečaja **izluči** predmet lizinga ako se stečajni postupak otvori nad primaocem lizinga.⁵⁴ Zabrana izvršenja i namirenja predviđene zakonom se shodno primenjuju i na ostvarivanje prava davaoca lizinga na izlučenje iz stečaja predmeta lizinga do odluke o bankrotstvu stečajnog dužnika, odnosno do potvrđivanja usvojenog plana reorganizacije.⁵⁵ U slučaju odluke o bankrotstvu davalac lizinga ima pravo na izlučenje predmeta lizinga. Odluku o tome donosi stečajni sudija. Ako je usvojen izlučni zahtev, stečajni upravnik je dužan da preda predmet lizinga davaocu lizinga.⁵⁶

---

⁴⁷ V. čl. 112. st. 2. Zakona o stečajju RS.

⁴⁸ V. čl. 112. st. 4. Zakona o stečajju RS.

⁴⁹ V. čl. 112. st. 5. Zakona o stečajju RS.

⁵⁰ V. čl. 112. St.6. Zakona o stečajju RS.

⁵¹ Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 5295/2004 od 8. 7 2004. godine.

⁵² Presuda Vrhovnog suda Srbije, Prev. 245/2008.- Sudska praksa trgovinskih sudova- Bilten br. 4/2008.

⁵³ Tako, presuda Višeg trgovinskog suda Pž. 9455/2005. Od 29. 12. 2005. godine.

⁵⁴ V. čl.95. st.1 Zakona o stečajju RS.

⁵⁵ V. čl. 95. st.2. Zakona o stečajju RS.

⁵⁶ V. čl. 95. st.7. Zakona o stečajju RS.

Kada je reč o *robi u prevozu* Zakon predviđa da ako je stečajni dužnik preuzeo robu koja je stigla u mesto opredeljenja pre otvaranja stečajnog postupka samo na čuvanje, prodavac nema pravo na potragu, ali može svoja prava ostvariti kao **izlučni** poverilac.⁵⁷

Predmet izlučnog prava mogu biti samo *stvari koje ne pripadaju dužniku*. Stvari koje ne pripadaju dužniku, odnosno koje nisu vlasništvo dužnika ne mogu da uđu u stečajnu masu. Vlasnik tih stvari u svako doba može tražiti izlučnom tužbom izlučenje tih stvari iz stečajne mase.⁵⁸

Što se tiče *obaveza stečajnog upravnika*, povodom prijavljenih izlučnih prava, sudska praksa utvrđuje, da je stečajni upravnik dužan da se o svakom prijavljenom potraživanju određeno izjasni da li ga priznaje ili osporava. S tim u vezi, u praksi se postavilo pitanje da li se može priznati izlučna prijava procentualno ili delimično ako zamenljiva stvar nije posebno izdvojena i posebno označena, a po izlučnim zahtevima se potražuje više stvari (veća količina) nego što dužnik poseduje? Po stanovištu suda pravilan odgovor na postavljeno pitanje zavisi od toga, da li je u momentu izjašnjavanja stečajnog upravnika o zahtevu izlučnog poverioca utvrđeno da je stvar čije se izlučenje traži prešla u svojinu poverioca. Ukoliko stečajni upravnik smatra da je izlučni poverilac dokazao da je on vlasnik određene količine robe koja se nalazi u pritežanju, npr. skladištu stečajnog dužnika, onda će u tom delu priznati izlučno pravo, a stvar je izlučnog poverioca da zahtev u prijavi potraživanja postavi tako da mu potraživanje bude obezbeđeno za slučaj da dužnik ne poseduje više stvar koja poveriocu pripada.⁵⁹

Ukoliko stečajni upravnik i stečajno veće ospore pravo izlučnom poveriocu na izlučenje stvari, on svoje pravo može da ostvari u *drugim sudskim postupcima a ne žalbom protiv odluke stečajnog veća*.⁶⁰

Prema pravnom shvatanju Višeg privrednog suda za *povraćaj zemljišta* koje se nalazi u posedu stečajnog dužnika poverilac podnosi izlučnu prijavu potraživanja sa zahtevom da se predmetna imovina izuzme iz stečajne mase. Ako stečajni upravnik ospori izlučnu prijavu potraživanja, stečajno veće će uputiti poverioca da osporeno izlučno pravo utvrdi pred nadležnim organom uprave.⁶¹

⁵⁷ V. čl.100. st. 2. Zakona o stečaju RS.

⁵⁸ Rešenje Vrhovnog suda Srbije Prev. 76/98 od 18. marta 1999. G., Privrednik br. 96 – specijalni dodatak.

⁵⁹ Pravno shvatanje utvrđeno na zajedničkoj sednici Odeljenja za privredne sporove i privredne prestupe Višeg privrednog suda od 9. 7. 1998.g., Privrednik br. 96 – specijalni dodatak.

⁶⁰ Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 14316/2005. Od 27. 12. 2005.g.

⁶¹ Pravno shvatanje utvrđeno na sednici odenjenja za privredne sporove Višeg privrednog suda od 6. 10. 1999. G., Privrednik br. 96 –specijalni dodatak.

Nezavisno od *otkaza zakupa* od strane stečajnog upravnika, odnosno od ovlašćenja stečajnog upravnika da otkáže zakup, postoji izlučno pravo nosioca prava raspolaganja na zakupljenim poslovnim prostorijama.⁶²

Lica koja nisu postala vlasnici *stanova* nemaju ni izlučno pravo.⁶³

Ne može se izvršiti *preboj* potraživanja i to stvari i vrednosti stvari koju je stečajni poverilac dao stečajnom dužniku na čuvanje i zajam već je poverilac kao vlasnik navedene stvari mogao istu tražiti da mu se izdvoji iz stečajne mase i preda u državinu.⁶⁴

Kada je reč o *pravnom interesu* za podnošenje izlučne tužbe u sudskoj praksi je zauzet stav da je titular izlučnog prava ovlašćen da zahteva izlučenje svojih stvari iz stečajne mase podnošenjem tužbe parničnom sudu i kada pre toga nije podneo zahtev – prijavu za njihovo izlučenje u postupku stečaja. Pravni interes za podnošenje takve tužbe postoji zbog same činjenice da su stvari u vlasništvu trećeg lica zadržane u posedu stečajnog dužnika i nakon otvaranja stečajnog postupka.⁶⁵

Izložena sudska praksa potvrđuje norme Zakona, tako da *naglašava pravo trećeg lica na izlučenje, ako je ono dokazano*, na osnovu izvoda iz zemljišnih i drugih javnih knjiga, ako se radi o nepokretnostima, ili ako je dokazano na drugi način, ako su po sredi pokretne stvari. Takođe, praksa sudova pokazuje da predmet izlučenja može biti osim stvarnih prava i potraživanje, lično, odn. autorsko ili pronalazačko pravo. Argumentacija je za to, zakonsko pravilo, ali i pravilo pravičnosti, da ne može biti predmet stečajne mase niti predmet namirenja ostalih poverilaca stečajne mase, ono što nije u vlasništvu stečajnog dužnika ili što nije dužnikovo potraživanje. Predmet stečajne mase i namirenja ostalih stečajnih poverilaca može biti stvar ili pravo samo stečajnog dužnika, ali ne i trećeg lica.

V

Zaključne napomene

Na osnovu izložene analize i vrednovanja rešenja važećeg domaćeg izlučnog prava u svetlu uporednog, odnosno evropskog prava, doktrine i sudske prakse, možemo konstatovati, odnosno zaključiti da su reformisani stečajni, odnosno postupci insolventije u evropskom pravu, saglasno

---

⁶² Presuda Vrhovnog suda Srbije, Prev. 283/2001. od 16. Maja 2001. G., Bilten sudske prakse privrednih sudova br. 4/2001.g. str. 105.

⁶³ Presuda Višeg trgovinskog suda Pž. 6898/2001. od 25. 12. 2002. G., Sudska praksa trgovinskih sudova – časopis za privredno pravo, br.2/2003., str. 69.

⁶⁴ Presuda Višeg trgovinskog suda br. Pž. 4145/2007. Od 28. 2. 2008.g., Sudska praksa trgovinskih sudova – Bilten br. 1/2008.

⁶⁵ Rešenje vrhovnog suda Srbije, Prev. 271/2005 (1) od 8.9.2005.g.

tome i u pravu Republike Srbije, proširila izlučna prava izlučnih poverilaca, tako da se ova prava više ne odnose samo na stvari, već se proširuju i na prava, uključiv stvarna, obligaciona, kao i autorska prava i pronalazačka prava. Pravo na izlučenje ima izlučni poverilac koji dokaže da predmet izlučenja ne spada u stečajnu masu, kao i to, da je u stečajnu masu neosnovano uključena stvar ili pravo koje nije dužnikova imovina. U slučaju otuđenja predmeta izlučenja od strane izlučnog dužnika, izlučni poverilac stupa na mesto prodavca poput zakonske cesije, te ima pravo da umesto predmeta preuzme cenu, ako je ona već ostvarena, ima pravo na naknadu štete u vidu njene vrednosti iz stečajne mase. Sudska praksa je dala kreativan doprinos zakonskim propisima koji štite prava izlučnih poverilaca.

*Marija Salma, Ph.D., Full Professor
Faculty of Law Novi Sad*

Separate Recovery in Bankruptcy

Abstract

Based on the analysis expounded above and evaluation of the Serbian rule on the separate recovery, the author states in the light of comparative law and the law of the European Union, legal theory and jurisprudence that the reformed European bankruptcy and insolvency procedures, so as the Serbian law, extended the range of rights of creditors to separate recovery. Nowadays the right to separate recovery doesn't pertain only to assets, but to rights too, including claims arising from contracts and torts, intellectual property law, etc. A creditor is entitled to separate recovery if he/she successfully proves that the object of separate recovery does not belong to the bankruptcy estate and the estate contains without a valid title an asset or right that doesn't belong to the bankruptcy debtor. If the debtor transfers the property to a third party over the asset in relation to which the creditor has a right to separate recovery, according to the rules of statutory assignment the creditor steps in the position of the seller and may claim the purchase price. If the purchase price is already paid, he/she retains a right to indemnification from the bankruptcy estate. The jurisprudence has creatively contributed to the interpretation of statutes governing creditors' rights to separate recovery.

Key words: creditor entitled to separate recovery, right to separate recovery, asset of separate recovery, legal basis of separate recovery